

Asia: VN/1830/2025

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi asevelvollisuuslain, vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ja siviilipalveluslain muuttamisesta (reservin yläikäraja)

Lausunnonantajan lausunto

Asevelvollisuuslain muutosehdotuksista:

Reserviläisliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua otsikon mukaisesta aiheesta. Liitto on yli 50 000 jäsenen muodostama keskusjärjestö. Liiton tehtävänä on toimia jäsenyhdistystensä aatteellisena ja toiminnallisena yhdyssiteenä valtakunnan turvallisuutta edistävää toimintaa tukien.

Esityksen sisällöstä voidaan todeta, että se on Reserviläisliiton pitkän ajan tavoitteiden mukainen. Se mahdollistaa myös miehistöön kuuluvien reserviläisten palvelemisen tarvittaessa 65-vuotiaaksi. Reserviläiselle varusmiespalvelus ei voi olla koko asevelvollisuusajan rajaavana tekijänä. Toimintakykyiselle, motivoituneelle ja osaavalle reserviläiselle on annettava mahdollisuus palvella pitempään edellytysten täytyessä. Kuten esityksessä todetaan, niin asevelvollisen siviiliosaamiseen perustuvissa tehtävissä sotilasarvoilla ei ole ratkaisevaa merkitystä.

Hallituksen esityksen lakiehdotukset ja rinnakkaistekstit ovat selkeitä ja yksiselitteisiä.

On oleellista, että asevelvollisilla ja siviilipalveluksen suorittaneilla on samat ikärajat ja samat järjestelyt. Myös siirtymäsäännös on perusteltu, sillä takautuvia toimenpiteitä ei ole järkevää tehdä saavutettaviin hyötyihin nähden. Lain perusteluissa on muutamia kohtia, joista Reserviläisliitto haluaa tuoda muutaman huomion esille:

Maanpuolustusvelvollisuus ja suhde muihin esityksiin

Reserviläisliitto on lausunut aiemmin lakiesitykseen ”Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi asevelvollisuuslain ja naisten vapaaehtoisesta asepalveluksesta annetun lain muuttamisesta” (otteita liiton lausunnosta): ”Perustuslain 127§:n mukaan jokaisella Suomen kansalaisella on maanpuolustusvelvollisuus. Laissa on poikkeus maanpuolustusvelvollisuudesta Ahvenanmaan kotiseutuoikeuden omaavilla, joille tulisi järjestää korvaavaa koulutusta tai palvelusta normaaliolojen häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin. Itsehallintolain 12 §:n mukaisia säädöksiä ei ole jostain syystä annettu.”

Nyt käsiteltävä esitys ei sellaisenaan ole riippuvainen yllä olevasta esityksestä, mutta se olisi syytä tuoda selkeämmin esille kohdissa 2.1 ja 2.6 (kts kohta 9, s. 15).

Henkilöstön sijoittaminen

Esityksessä todetaan, että suurimmalla osalla reserviläisistä ei ole ennakoon määriteltä sodan ajan tehtävää, vaan heidät sijoitetaan poikkeusolojen aikana sitä mukaa kuin tarvetta syntyy (2.2). Vastaavanlainen käytäntö on käytössä myös siviilipalvelusvelvollisten kohdalla. Esityksessä todetaan lisäksi, että käytännön vaikutukset koskisivat vain tiettyä rajattua ryhmää eikä esitys kuitenkaan itsestään lisää sodan ajan tehtäviin sijoitettujen määrää.

Kyseistä järjestelyä ei voida pitää toimivana, vaan toiminnan koulutuksineen tulisi olla ennakoivaa ja varautuminen tulisi toteuttaa jo ennen mahdollista kriisiä. Asia ei sellaisenaan liity itse lakiesitykseen, mutta toimintatapaa on syytä arvioida kriittisesti. Vastaavanlainen puute oli havaittavissa Yhteiskunnan turvallisuusstrategia 2025:n eri hallinnonalojen henkilöstön käytön suunnittelussa.

Reserviläisliitto näkee kehitettävänä asiana sodan ajan joukkojen henkilöstömäärän lisäämisen siten, että reserviläiselle on osoitettavissa sodan ajan tehtävä. Ukrainan sodan kokemukset ovat osoittaneet tarpeen henkilöstömäärän kasvattamiselle ja sitä kautta sodan ajan sijoitukselle. Materiaali on helpommin korvattavissa kuin koulutettu henkilöstö.

Liitto on jo useaan otteeseen tuonut eri yhteyksissä esille hallitusohjelman kirjauksen

verovähennysoikeuden saamisesta reserviläisille. Asia tulee konkretisoitumaan lähitulevai-suudessa selkeänä materiaalisena tarpeena sodan ajan joukkojen määrän noustessa mitä todennäköisemmin.

Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain muutosehdotuksista:

Vapaaehtoinen maanpuolustustoiminta

Kyseisen kohdan osalta käytettävää terminologiaa on syytä tarkistaa. Perusteluissa on hyvä erottaa terminologisesti kaksi eri asiaa: vapaaehtoinen maanpuolustus ja vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annettu laki (556/2007). On syytä pohtia sitä, onko tarpeen käyttää perustelutekstissä vapaaehtoinen maanpuolustus -termin sijaan lakia vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta. Tällöin välttyttäisiin esityksessä olevista ristiriitaisuuksista.

Vapaaehtoinen maanpuolustus on vapaaehtoisuuteen perustuvaa kansalaistoimintaa, jonka tarkoituksena on tukea sotilaallista maanpuolustusta, tukea yhteiskunnan toimintaa vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa sekä edistää maanpuolustuskkyä. (TSK47) Vapaaehtoiseen maanpuolustukseen kuuluvat muun muassa reserviupseeri- ja reserviläistoiminta sekä maanpuolustuksellisten naisjärjestöjen toiminta, maanpuolustuskiltatoiminta ja lukuisten perinneyhteisöjen toiminta.

Laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta käsittelee ensisijaisesti viranomaisten valvonnassa ja ohjauksessa käsittelevää toimintaa. Tässäkin on syytä erotella toisistaan selkeämmin Puolustusvoimien vapaaehtoisia harjoituksia (PVVEH) koskevat ja Maanpuolustuskoulutusyhdistystä (MPK) käsittelevät osuudet.

Tästä esimerkkinä ala- ja yläikärajaa käsittelevät osuudet (s. 5 ja 10), joissa menevät hieman sekaisin PVVEH:n ja MPK:n koulutuksen ikärajat sekä lause (s. 8) ”tavoitteena on lisäksi vahvistaa vapaaehtoiseen maanpuolustukseen osallistuminen ilman laissa säädettyä yläikärajaa”. Viimeksi mainittu koskee ainoastaan Puolustusvoimien vapaaehtoisia harjoituksia, ei MPK:n järjestämää vapaaehtoista maanpuolustuskoulutusta eikä muutoinkaan vapaaehtoista maanpuolustusta laajana käsitteenä, jota maanpuolustusjärjestöt toteuttavat. Painopisteen tulisi olla selkeämmin Puolustusvoimia käsittelevissä osuuksissa, jota hallituksen esitys ensisijaisesti koskee.

Myös säädöskohtainen perustelu (s. 13) tulisi korjata nykyisestä ”vapaaehtoiseen maanpuolustukseen” sijaan Puolustusvoimien vapaaehtoiisiin harjoituksiin (kts 19 §). Esityksen sivulla 15 asia on ilmaistu oikein: ”Vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta annetun lain ...”

Toimintakyky ja palveluskelpoisuus

Hallituksen esityksessä käytetään eri yhteyksissä toimintakyky- ja palveluskelpoisuus -sanoja kuvaamaan sitä, onko henkilö kykenevä palvelukseen tai sodan ajan joukkoihin sijoitettavaksi (kts myös 49 §).

Itse esityksessä ei ole mainintoja siitä, miten nämä todennetaan. Yläikärajaa nostettaessa 65-vuoteen saakka olisi myös syytä pohtia, miten varmistutaan henkilön toimintakyvystä tai palveluskelpoisuudesta kaikkien henkilöstöryhmien osalta.

Yhteenveto

Kokonaisuudessa lakiesitys on perusteltu ja siihen on helppo yhtyä.

Häilyvä terminologia on syytä tarkistaa yksinkertaisempaan ja selkeämpään muotoon epäselvyyksien välttämiseksi.

On todennäköistä, että laki vapaaehtoisesta maanpuolustuksesta tultaneen muuttamaan lähivuosien aikana tavoitetilaraportin suositusten perusteella. Tässä lausunnossa ei oteta yksityiskohtaisemmin kantaa muutamiin perusteluissa esiintyneisiin yksityiskohtiin, jotka eivät koske sellaisenaan asevelvollisuusiän nostoa.

Siviilipalveluslain muutosehdotuksista:

-

Nenonen Minna
Reserviläisliitto ry